

2. A magyar lepkenév-alkotás

Az előzőekben jeleztem, hogy a meglevő lepkenekkel kapcsolatos ellentmondásokat a Pillangófélék (Papilionidae) családján szemléltetem. És bemutatom azt is, hogyan lehet megfelelő neveket alkotni. Ez az alábbi táblázatban tanulmányozható.

Az táblázat első oszlopában a jelenleg használt rendszertani kategóriák és az alájuk sorolt tudományos nevek olvashatók. A második oszlopban a Gozmány László által adott fajnevek (források: Gozmány 1979, Mészáros-Gál 1982 és Carter 1994), továbbá az általam javasolt magyar megfelelőjük (Bálint 2006, Bálint és Pál 2008) kerültek felsorolásra. Ez utóbbi oszlopban a rendszertani kategóriák általam adott magyar neveit is feltüntettem. Ahol a második oszlopban nincsen név, az azt jelzi, hogy a fajoknak nem volt Gozmány-féle neve. Ahol a harmadik oszlopban a magyar név után csillag van, az a név új (mivel a fajt nem tárgyalták az említett források). Az új nevek célja szemléltetni az általam javasolt névadási módszert.

A rendszertani kategóriák kapcsán: van olyan vélemény, ami szerint azok kifejezése magyarul nem szükséges, vagy nem kell követni azt a logikát és a módszert, amit a tudományos nevek képzésekor alkalmazunk. Ez a hozzáállás véleményem szerint a helytelen, mert a magyar nyelvű ismeretterjesztő- és szakirodalomban nemcsak kívánatos, hanem szükséges is a jól megalapozott és helyes rendszertani kategóriák használata. Ezek nélkül az a hallatlan változatosság, amivel az élővilág vizsgálatakor szembesülünk áttekinthetetlen, és a nem kellően megalapozott magyar kategóriák a nem magyar nyelvű szakirodalommal inkompatibilitást mutatnak, és ezért sokszor zavart okoznak. Különösen ez utóbbi nem lehet cél. Sőt, ennek megszüntetése fontos feladat.

A névalkotás az alábbiak szerint történik:

fajnevek esetében:

- az egybeírási szabály nincs alkalmazva;
- a két tagból álló magyar fajnév lehetőleg ne legyen hosszabb három magyar jambusnál (vagy három verslábznál);
- minden esetben a magyar fajnév kéttagú és mint tulajdonnév értelmezett; ezért a fajnév két tagja külön-külön, az első nagy, a második pedig kisbetűvel írandó;⁽¹⁵⁾
- a magyar fajnév első tagja (faji jelző) rendszerint valamilyen határozóbélyeget, a génuszban a fajra jellemző tulajdonságot hangsúlyoz; a folyamatosság kedvéért a

---

¹⁵ Sem a 2015 szeptemberéig érvényben levő régi kiadás, sem a 12. újabb magyar helyesírási szabályzat nem rendelkezik külön a növény- és állattani fajnevek írásáról. Példaanyagában viszont azt sugallja, hogy ezek mind köznevek. Ezért annak eldöntése, hogy magyar fajneveink köznévként vagy tulajdonnévként kerüljenek értelmezésre, szakmai vita tárgya kell, hogy legyen. Véleményem szerint, ahogy már Földi János is,

Gozmány-féle faji jelzőket (lásd Gozmány 1979) sok helyütt megtartottam de számos helyen el is vetettem; az új nevek képzésekor a tudományos név faji jelzőjét vettem alapul, ha a név mitológiai eredetű vagy patronim, abban az esetben a legtöbbször azt megtartottam (vö. Mocsáry 1904);

- a magyar fajnév második tagja (generikus vagy nemi név) a rokonságra mutat, ezért rendszertani kategóriát is jelöl (általában tribuszt, ritkában alcsaládot vagy altribuszt); emiatt a magyar fajnév második tagja több taxonómiai elkülönített génuszt is magába foglalhat;

- a fajnév második tagja ne tartalmazza a lepke vagy a pillangó szót, mivel ez a rendszertani kategóriák képzésekor többszörösen összetett nevet eredményez

rendszertani kategóriák esetében:

- a rendszertani kategória tulajdonnév, nagybetűvel írandó;

- a tribusz rendszertani kategória magyar képzése a „-rokonúak”, az altribusz a „-rokon” utótaggal történik;

- a magyar rendszertani kategóriák mind tribusz- vagy altribuszokra alapozottak, és mindig magukban foglalják azt a génuszt, amire a latin nyelvű kategória alapul;

- a magasabb kategóriák Gozmány (1994) alapján mindig kapják meg azt a végződést, ami jelzi rangjukat, hogy ez alapján egyértelműen elhelyezhetők legyenek a rendszerben és magukban állva is felismerhetők legyenek. A rendszertani kategóriákat is tulajdonnévként kellene kezelni. Ez nemcsak helyesírásukat könnyítené meg lényegesen, hanem fontos filozófiai vonatkozásai is lennének, amelyek a jogalkotásra és a természetvédelemre is kihatnának

Superfamilia PAPILIONOIDEA	családsorozat: PILLANGÓ- FORMÁJÚAK
Familia PAPILIONIDAE	család: PILLANGÓFÉLÉK
Subfamilia Baroninae	alcsalád: Baronkóformák
<i>Baronia brevicornis</i>	Rövidszarvú baronkó
Subfamilia Parnassiinae	alcsalád: Apollóformák
Tribus Hypermnestrini	tribusz: Helinkó-rokonúak
<i>Hypermnestra helios</i>	Királydinnyés helinkó
Tribus Zerynthiini	tribusz: Böngörrokonúak

Subtribus Zerynthina		altribusz: Böngörökön
<i>Allancastria caucasica</i>		Kaukázusi böngör
<i>Allancastria cerisyi</i>	balkáni farkasalmalepke	Levantei böngör
<i>Allancastria cretica</i>		Krétai böngör
<i>Allancastria deyrollei</i>		Deyrolle böngör
<i>Luobodorfia puziloi</i>		Amúri böngör
<i>Sericinus montela</i>		Kardos böngör
<i>Zerynthia cassandra</i>		Kasszandra böngör
<i>Zerynthia polyxena</i>	farkasalmalepke	Csipkés böngör
<i>Zerynthia rumina</i>	spanyol farkasalmalepke	Piroska böngör
Subtribus Bhutanitina		altribusz: Díszböngörökön
<i>Bhutanitis lidderdalii</i>	havasi pillangó	Lidderdal díszböngör
<i>Bhutanitis mansfieldi</i>		Mansfield díszböngör
<i>Bhutanitis thaidinia</i>		Kínai díszböngör
Tribus Parnassiini		tribusz: Apolló-rokonúak
<i>Archon apollinaris</i>		Perzsa apolló
<i>Archon apollinus</i>	balkáni Apolló-lepke	Bizánci apolló
<i>Parnassius acco</i>		Liliput apolló
<i>Parnassius apollo</i>	Apolló-lepke	Nagy apolló
<i>Parnassius apollonius</i>		Vérpettyes apolló
<i>Parnassius arcticus</i>		Szibériai apolló
<i>Parnassius autocrator</i>		Zsarnok apolló
<i>Parnassius charltonius</i>		Charlton apolló
<i>Parnassius glacialis</i>		Jeges apolló
<i>Parnassius imperator</i>		Császári apolló
<i>Parnassius mnemosyne</i>	kis Apolló-lepke	Kis apolló
<i>Parnassius nordmanni</i>		Nordmann apolló
<i>Parnassius phoebus</i>	svájci Apolló-lepke	Főbusz apolló
<i>Parnassius simo</i>		Lagóta apolló
<i>Parnassius stoliczkanus</i>		Stoliczka apolló
Subfamilia Papilioninae		alcsalád: Pillangóformák
Tribus Graphiini		tribusz: Illangó-rokonúak
<i>Eurytides marcellus</i>	zebracsíkos kardoslepke	Marcellus illangó*
<i>Graphium androcles</i>	celebeszi kardoslepke	Androklész illangó*
<i>Graphium saperdon</i>	kéksávós pillangó	Szaperdón illangó*

<i>Ipbicliides feisthamelii</i>		Feisthamel illangó
<i>Ipbicliides podalirius</i>	kardoslepke	Kardos illangó
Tribus Leptocircini		tribusz: Szitárka-rokonúak
<i>Lamproptera meges</i>	zöld acsalepke	Zöld szitárka*
Tribus Teinopalpini		tribusz: Zöllingó-rokonúak
<i>Teinopalpus aureus</i>		Arany zöllingó
<i>Teinopalpus imperialis</i>	császárpillangó	Császári zöllingó
<i>Teinopalpus imperatrix</i>		Császárias zöllingó
Tribus Troidini		tribusz: Csillangó-rokonúak
Subtribus Atrophaneurina		altribusz: Boszinkórokon
<i>Atrophaneura dixonii</i>		Dixon boszinkó
<i>Atrophaneura hageni</i>		Hagen boszinkó
<i>Atrophaneura borishana</i>		Tajvani boszinkó
<i>Atrophaneura nox</i>		Színes boszinkó
<i>Atrophaneura priapus</i>		Jávai boszinkó
<i>Atrophaneura semperi</i>		Semper boszinkó
<i>Atrophaneura sycorax</i>		Szikoraksz boszinkó
<i>Atrophaneura zaleucus</i>		Törvényes boszinkó
<i>Byasa alcinous</i>		Filozófus boszinkó
<i>Byasa crassipes</i>		Éjsötét boszinkó
<i>Byasa impediens</i>		Rokolyás boszinkó
<i>Byasa polla</i>		Polla boszinkó
<i>Byasa polyeuctes</i>		Sokszögfoltú boszinkó
<i>Losaria coon</i>	keskenyszárnyú bunkóslepke	Sárgafejű boszinkó
<i>Losaria neptunus</i>		Neptunusz boszinkó
<i>Pachilocta aristolochiae</i>	pirosfejű bunkóslepke	Farkasalma boszinkó
<i>Pachilocta hector</i>		Hektor boszinkó
<i>Pachilocta jophon</i>		Drámai boszinkó
<i>Pachilocta liris</i>		Lírai boszinkó
<i>Pharmacophagus antenor</i>		Madagaszkári boszinkó
Subtribus Battina		altribusz: Villangórokon
<i>Battus acanda</i>		Azték villangó
<i>Battus belus</i>		Istenes villangó
<i>Battus crassus</i>		Krémszínű villangó

<i>Battus devilliersii</i>		Kubai villangó
<i>Battus laodamas</i>		Laodámász villangó
<i>Battus lycidas</i>		Lükidász villangó
<i>Battus madyes</i>		Bolondos villangó
<i>Battus philenor</i>	kormos kardoslepke	Filenor villangó
<i>Battus polydamas</i>	fekete pillangó	Polidámász Villangó
Subtribus Troidina		altribusz: Csillangórokon
<i>Ornithoptera alexandrae</i>	alexandra-királyné pillangó	Alexandra-királynő csillangó
<i>Ornithoptera chimaera</i>		Pápua csillangó
<i>Ornithoptera croesus</i>	felséges madárlepke, Krózus lepke	Krózus csillangó
<i>Ornithoptera goliath</i>		Erzsébet-királyné csillangó
<i>Ornithoptera meridionalis</i>		Édenkerti csillangó
<i>Ornithoptera paradisea</i>	paradicsomlepke	Paradicsomi csillangó
<i>Ornithoptera priamus</i>	mocsári madárlepke	Zöld csillangó
<i>Ornithoptera tithonus</i>		Indonéz csillangó
<i>Ornithoptera urvillianus</i>		Kék csillangó
<i>Ornithoptera victoriae</i>		Viktória-királynő csillangó
<i>Troides dobertyi</i>		Fekete csillangó
<i>Trogonoptera brookiana</i>	maharadzsalepke	Maharadzsza csillangó
<i>Trogonoptera trojana</i>		Filippinó csillangó
<i>Troides amphrysus</i>		Sárgaékes csillangó
<i>Troides andromache</i>		Hegyi csillangó
<i>Troides celebensis</i>		Celebeszi csillangó
<i>Troides hypolitus</i>		Ezüstös csillangó
<i>Troides magellanus</i>		Magellán csillangó
<i>Troides miranda</i>		Varázsos csillangó
<i>Troides plateni</i>		Palawani csillangó
<i>Troides pratorum</i>		Burui csillangó
Subtribus Paridina		altribusz: Pironkórokon
<i>Parides alopis</i>		Alopisuz pironkó
<i>Parides ascanius</i>		Aszkániusz pironkó
<i>Parides chabridas</i>		Hímfoltsoros pironkó
<i>Parides childrenae</i>		Children pironkó
<i>Parides echemon</i>		Fekete pironkó
<i>Parides eracles</i>		Heraklész pironkó
<i>Parides gundlachianus</i>		Kubai pironkó

<i>Parides habneli</i>		Négyfoltú pironkó
<i>Parides iphidamas</i>		Ifidámász pironkó
<i>Parides montezuma</i>		Montezuma pironkó
<i>Parides pbotinus</i>		Szakadár pironkó
<i>Parides quadratus</i>		Hímnégyszöges pironkó
<i>Parides sesotris</i>		Fáraó pironkó
<i>Parides triopas</i>		Háromfoltú pironkó
<i>Parides tros</i>		Fecskefarkú pironkó
Subtribus Cressidina		altribusz: Vérpetyrokon
<i>Cressida cressida</i>	üvegszárnyú pillangó	Ablakos vérpetty
<i>Eurydes corethrus</i>		Csipkés vérpetty
<i>Eurydes duponchellii</i>		Farkincás vérpetty
tribus: Papilionini		tribusz: Pillangó-rokonúak
<i>Papilio aegens</i>	kerti pillangó	Égeusz pillangó*
<i>Papilio alexanor</i>	déli fecskefarkú	Déli pillangó
<i>Papilio anchisiades</i>	bíborfoltos majomlepke	Anhiziádész pillangó *
<i>Papilio antimachus</i>	afrikai óriáspillangó	Óriás pillangó *
<i>Papilio arcturus</i>	kékholdas fecskefarkú	Arktúrusz pillangó *
<i>Papilio ascalaphus</i>	csíkos fecskefarkú	Aszkaláfusz pillangó *
<i>Papilio blumei</i>	pompás fecskefarkú	Blume pillangó *
<i>Papilio cressbontes</i>	sárgafüzéres fecskefarkú	Sárgafüzéres pillangó*
<i>Papilio dardanus</i>	afrikai kardoslepke	Dardán pillangó *
<i>Papilio demodocus</i>	afrikai citrompillangó	Demodókus pillangó
<i>Papilio demoleus</i>	citrompillangó	Demoleusz pillangó*
<i>Papilio glaucus</i>	amerikai kardoslepke	Glaukus pillangó *
<i>Papilio hospiton</i>	korzikai fecskefarkú	Korzikai pillangó
<i>Papilio machaon</i>	fecskefarkú lepke	Fecskefarkú pillangó
<i>Papilio paris</i>	kéktükrös bunkóslepke	Párizs pillangó *
<i>Papilio polytes</i>	füzéres pillangó	Változékony pillangó
<i>Papilio saharae</i>		Szaharai pillangó
<i>Papilio zalmoxis</i>	palakék óriáspillangó	Zalmoxisz pillangó *